

הלכות הדף היומי

מסגרת בכורות

תוכן עניינים

- א. הנכנס לתוך עדרו בלילה וראה ... למחר השכים ומצא ... אינו חושש
שמה בנה של זו בא לו אצל זו 1
- ב. דבר בחזקתו למאי נפקא מינה למלקא עלה משום אותו ואת בנו אי
אמרת דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא לקי ואי אמרת דלא דידה נמי מרחמא
לא לקי מאי 2
- ג. ראה חזיר שכרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה 3
- ד. ואסור באכילה עד יבא ויורה צדק לכם 4
- ה. השוחט את הבכור עושה מקום בקופיץ מיכן ומיכן ותולש את השער
ובלבד שלא יזיזנו ממקומו 5
- ו. וכן תולש את השער לראות מקום מום 5
- ז. כנגדו ביום טוב מותר 6

דף כד.

א. הנכנס לתוך עדרו בלילה וראה ... למחר השכים ומצא ... אינו חושש שמה בנה של זו בא לו אצל זו

כבר התבאר לעיל דף כג: שמי שיש לו¹ בעדרו מבכירות ושאינן מבכירות
וילדו ולא היה שם אדם, ומוצא מבכירות מניקות נקבות ושאינן מבכירות
מניקות זכרים, אינו חושש שמה בנה של זו בא לו אצל זו ושל זו אצל זו,
אלא הדבר בחזקתו שכל אחת מניקה את בנה².

¹ שו"ע ונו"כ שם ה

² בכאן אמרינן ודאי הוא בן ולא הוי אפילו ספק בכור ולא אמרינן שמה יולדת מרחמת ולד אחר אף על פי
שלא ילדתו זה אלא אמרינן במקום דידה לא שבקה דידה ומרחמת דלאו דידה והכי אמרינן בש"ס. ש"ך שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

**ב. דבר בחזקתו למאי נפקא מינה למלקא עלה משום אותו
ואת בנו אי אמרת דידה מרחמא דלא דידה לא מרחמא לקי
ואי אמרת דלא דידה נמי מרחמא לא לקי מאי**

כבר התבאר במסכת חולין דף עח: עט. שאסור לשחוט³ בהמה ובנה או בתה ביום אחד, והשוהט לוקה⁴ שנאמר (ויקרא כב פסוק כח) וְשׁוֹר אִוֵּשָׁה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֹטוּ בְּיוֹם אֶחָד.

ואע"ג שאיסור⁵ אותו ואת בנו נוהג בין בבן זכר בין בנקיבה, מ"מ לגבי האם יש חילוק שבנקבות אם היא אמו ודאית שילדתו בפנינו לוקה, אבל בזכרים אם הוא אביו ודאי שברור שלא היה אצל אמו אלא זכר זה, הרי זה ספק דאורייתא ואסור לשחוט שניהן ביום אחד ואם שחט אינו לוקה שהדבר ספק⁶ אם נוהג בזכרים או אינו נוהג.

ובידוע שהיא אמו כגון שהוא כרוך אחריה, כלומר שדבוק תמיד לילך אחריה אמרינן מסתמא שהיא ילדתו והניקתו וע"כ כרוך אחריה ונחשב כודאי⁷, לענין איסור שאינו יכול לשחוט שניהם ביום אחד⁸, אך אינו לוקה אלא בודאות שילדתו בפנינו.

ואם ידוע בודאות שילדה אך מסתפקים אנו שמא התחלף בנה עם אחר אם כרוך אחריה הרי זה כודאי אף לענין מלקות⁹.

³ שו"ע יו"ד סי' מז סעי' א

⁴ ואם שחט פרה ואמה וולדה לוקה שתיים משום אותו ואת בנו ומשום בנו ואותו אבל אינו חייב על פרה ואם אמה לחוד כדמוכח בחולין פב ע"א

⁵ שו"ע ונו"כ מז סעי' ב

⁶ דהלכה כר' יהודה בחולין עט ע"א דאב ובנו הווה ספק אם התורה אסרה

⁷ מ"ז שם ה

⁸ ש"ך שם ה וכו"כ מהרש"ל ובפרי תואר ביאר שמחמרינן מספק ולא לקי משום דהוי בעיא ולא אפשרי ובדאורייתא אזלינן לחומרא. ובעין זה ברכתי

⁹ פרי תואר שם, וכו"כ בשמ"ח סוסעי' ב ועיין שפ"ד שם ו ואפשר דהוא איירי באינו כרוך וצ"ע.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

ובספק שאינו כרוך אין חוששין אפילו לאיסור¹⁰, דאותו ואת בנו הכרוך אחריו משמע, דהיינו שהוא ידוע שזה אמו על ידי שכרוך אחריה אבל מספק לא.

ואם אינו יודע¹¹ שזה אביו או אמו מותר לשחוט שניהם ואינו חושש מספק¹² ואפילו אם דומה הוולד ממש בצורתו ובסימניו לאיזה בהמה אינו חושש לומר מסתמא הוא אביו או אמו ומותר לשחוט שניהם ביום אחד.

ג. ראה חזיר שכרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה

כבר התבאר לעיל דף כג: שאם לקח בהמה¹³ מניקה מגוי בחזקת שזה הולד שהיא מניקה אותה הוא שלה, סומך עליו¹⁴ למרות שידענו שהיתה חולבת אפילו קודם שילדה כבר¹⁵. ואינו חושש שמא בנה של אחרת היא מניקה, אלא הרי זו בחזקת שילדה¹⁶, ואפילו היה זה שמניקה כמין אחר ואפילו כמין חזיר אמרינן חזקה בנה הוא¹⁷ ופטורה מן הבכורה.

¹⁰ ש"ך שם ו

¹¹ שמלה חדשה שם סעי' ב

¹² כיון שתולים שהולד בא מרוב בהמות דעלמא (שם)

¹³ שו"ע ונו"כ שמו ב

¹⁴ אין כאן חשש מתרי טעמי חדא שהרי היא חולבת דלהרמב"ם והרא"ש מטעם זה בלבד פטורה מן הבכורה ואפילו לשיטת ר"ת דאין חלב פוטר הכא כיון דיש ולד אצלה פשיטא שילדה וכן להרמב"ם והרא"ש אפילו ידענו בפרה זו שנחלבה בעוד שלא ילדה עדיין כלל וא"כ בדידה אין החלב פוטר מ"מ הולד פוטר ואין לנו לחשוש שמא אין הולד שלה ונגרר אחריה ובאמת הולד הוא של אם אחר לא חיישינן לזה דכיון דכרוכה אחריה בודאי ילדתו ולא עוד אלא אפילו היה היונק הזה צורה אחרת שאינו דומה לאמו ונראה כמין אחר לגמרי ואפילו נראה כמו חזיר מ"מ תולין בה הוולד הזה ואמרינן שילדה ולד בצורה זו ופטורה מן הבכורה. ערוה"ש ח

¹⁵ דאל"כ כיון דחולבת ופוטר בבכורה לדעת המחבר דרוב בהמות אינן חולבות אא"כ יולדות וכמ"ש המחבר בסעיף ג' א"כ בלאו הכי פטור מבכורה וגם זה שמניקתו היה פטור מבכורה אפי' אי הוה נולד ברשות ישראל אלא ודאי כדאמרן. ש"ך שם ה

¹⁶ לאו למימרא שהיא בחזקת שילדה ולד זה וכדכתב בעמ"ז דהא בש"ס פ"ג דבכורות (דף כ"ד) מספקא אי אמרינן יולדת מרחמת או אינה מרחמת אא"כ יולדתו וסלקא בתיקן להכי קאמר התם דכמין חזיר אסורה באכילה דדלמא יולדת מרחמת אף על פי שלא ילדתו וכ"כ הפוסקים והט"ו לעיל סי' ע"ט סוף סעיף כ"ד במין טמא יונק וכרוך אחר הטהורה אסור שמא מן הטמא נולד וכרוך אחריה אלא ר"ל דאפילו לא ילדתו מ"מ ודאי שילדה שום ולד וא"כ הבא אחריו פטור מבכורה. ש"ך שם ו.

¹⁷ והטעם דכרוך אחר אמו הוה חזקה מבוררת ועוד דאע"ג דאין זו חזקה מבוררת ולהכי אמרינן בגמ' [כ"ד א] דחזיר הוה אסור באכילה מ"מ זהו פשיטא שילדה איזה ולד דאל"כ לא היתה מרחמת ולד אחר אך כשילדה מרחמה גם ולד אחר [גמ' שם ועי' ש"ך סק"ו ובאמת בהכרח צ"ל כן דאך נוקמה על חזקה דכרוכה שהוא וולדה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ד. ואסור באכילה עד יבא ויורה צדק לכם

כבר התבאר לעיל דף ה: שכל היוצא¹⁸ מן הטמא שאוסור בלאו טמא¹⁹ ומן הטמא טהור, שמשליכים הולד אחר אמו²⁰, הלכך בהמה טמאה שילדה כמין טהורה אף על פי שיש לה כל סימני טהרה אסורה²¹.

טהורה שילדה כמין טמאה אף על פי שיש לה כל סימני טומאה מותרת²².

אולם דוקא שילדתו בפנינו, אבל אם הניחה מעוברת ונמצא מין טמא הולך אחריה, אף על פי שכרוך אחריה ויונק אותה אסור²³, שמא מן הטמאה נולד ונכרך אחר הטהורה, ואף על פי שאין לו אותו המין בעדרו אפ"ה חיישינן²⁴. וכן הוא הדין בטמאה²⁵ שהניחה מעוברת ולא ראינו שילדה ואנו רואין מין טהור כרוך אחריה, חיישינן גם כן לחומרא שמא זה הוא שנולד ממנה ואסור.

הא נגד זה יש רובא דרוב בהמות יולדות כדמותם ואפשר דהיא חזקה אלימתא יותר מכל החזקות והוי כדבר ברור שאין דבר עומד נגדה וכן משמע לי מסוגיא דשם בד' כ"ד א ומלישנא דרשב"ג דבר בחזקתו ע"ש ודו"ק.

עא"ה ש"ש

¹⁸ שו"ע ונו"כ ע"ב

¹⁹ וכלל זה אינו אלא למה שאיסורו בלאו אבל לא למה שאיסורו אינו אלא בעשה ולכך חלב אדם מותר אף על פי שבשרו אסור וכדלקמן סימן פ"א ס"ז כ"כ הרב המגיד ובעל קרבן אהרן שם. ש"ך שם ד

²⁰ נראה דבעופות לא שייך להתיר טמא היוצא מן הטהור, עיין תוספות נדה דף נ' ע"ב ד"ה תרנגולתא דאגמא, ע"ש. דג"מ וע' בשו"ת בית שלמה חיו"ד סי' קמ"ד וסי' קמ"ו שהתפלג על הח"ס חיו"ד סי' ע"ד בזה שכתב שם באמצע התשוב' לענין אווזות שהטילו והאפרוחים הם בדמות אווזות הבר דפשיטא דמותרין דזה הכלל כל היוצא מן הטהור טהור שנעלם ממנו דברי התוס' בנדה.

²¹ עי' בתשובת יד אליהו סי' ב' מובא בפ"ת ב' שנסתפק אם דינה כטמאה ממש או אמרינן הואיל ויש לה סימני טהרה הרי היא כטהורה אלא שאסורה באכילה ונ"מ אם שחישתה מטהרתה מידי נבילה וכן לענין חלבה אם היא כטמאה ממש אין חלב שלה בכרת גם אם מותר לעשות סחורה בחלב שלה וכן לענין אבר מ"ה אם נהוג במין זה. עוד כמה נפקותות והעלה דהדעת מכרעת דלא מקרי טמאה אלא לענין אכילה ולא לשאר דברים הן לקולא הן לחומרא אך הואיל והוא ספיקא דאורייתא אין להקל ויש לו חומרי בהמה טהורה וחומרי בהמה טמאה ע"ש.

²² עי' בסידור הגאון יעב"ץ ז"ל במגדל עוז בהלכ' בהמה וחיה טהורה אות י"ד שב' דאם נמצא דמות אדם במעי

בהמה אסור באכילה אך לא הוי רק ספק איסור וסיים שלא ידע למה השמיטו הפוסקים דין זה עיין שם

²³ יש מקשים מסימן שו"י דשם מהני מה שמניקתו לענין שתהא אמו פטורה מבכורה ויפה תירץ בדרישה דהתם פטורה שבודאי ילדה שום וולד מדמרחמת על זה ומניקתו והוא תלמוד ערוך לענין בכורה הביאו ב"י כאן ראה חזיר שכרוך אחר רחל נפטרה מן הבכורה ואסור באכילה. ט"ז ד

²⁴ שמא בא מעדר אחר שספק בשל תורה להחמיר כ"כ ה' המגיד רפ"א מהלכות מאכלות אסורות והסכימו בו מהרש"ל שם והאחרונים. ש"ך וועיין פר"ח

²⁵ לבוש וכתב הש"ך ז' ופשוט הוא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

טהורה שילדה כמין עוף טהור אסור באכילה כיון שאינו מתקיים²⁶.

דף כד:

ה. השוחט את הבכור עושה מקום בקופיץ מיכן ומיכן ותולש את השער ובלבד שלא יזיזו ממקומו

השוחט בכור²⁷ או שאר מוקדשין, תולש את הצמר של מקום שחיטה, כדי לעשות מקום לסכין, ובלבד שלא יזיזו ממקומו שלא יאמרו גזיזה עבד בקדשים²⁸, אלא אלא יניחנו מסובך.

ודוקא לתלוש התירו, אבל הצמר אסורה בהנאה כמו בגזז²⁹, ודוקא ביד התירו אבל לא בכלי כדי שלא יהא נראה כגזז³⁰.

ו. וכן תולש את השער לראות מקום מום

מותר לתלוש³¹ את השיער לבתחילה מן הקדשים כדי להראות המום למומחה, ובלבד שלא יזיזו ממקומו שלא יאמרו גזיזה עבד בקדשים³², אלא אלא יניחנו מסובך.

ואותו השיער שתלש או שנשר מן הבחמה או מן הבכור והמעשר הרי זה אסור בהנייה אפילו לאחר שישחטו מפני מומן, גזירה שמא ישהה אותן הואיל ואינן באין לכפרה.

²⁶ ואין לחלק דדוקא נמצא בה אסור אבל ילדה מותר דהא בפרק המקשה (דף ס"ח ע"ב) משמע דילדה גרע טפי. ש"ך שם ה

²⁷ רמב"ם הלכות מעילה פרק א הלכה יא, שו"ע ונו"כ שח ג

²⁸ ש"ך ב

²⁹ במשנה למלך שם הלכה י כתב אפי' בתמימה ואפי' בתלש בידו לא אסור מן התורה כי אם מדרבנן כ"כ התוס' פ"ב דחולין (דף ל"ו) ובפ"ג דבכורות (דף כ"ה)

³⁰ וברמב"ם השמיטו ועיין משנה למלך שאולי סמך על מ"ש בפרק ג' מהלכות יום טוב הלכה ג' שכתב להא דר"ל ויו"ט ובכור שוין הם לענין זה והטו"ד סי' ש"ח הביא להא דר"ל ואילו בא"ח סי' תצ"ח השמיטו. אך בהר המוריה כתב שרמזו רבינו במש"כ "לעשות מקום לסכין" אבל בכלי אסור.

³¹ רמב"ם שם הלכה י ושו"ע ונו"כ שם

³² ש"ך ב ובמל"מ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובמל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ודוקא ביד התירו אבל לא בכלי כדי שלא יהא נראה כגזוז³³.

ז. כנגדו ביום טוב מותר

השוהט בהמה ביום טוב³⁴, אינו רשאי לגזוז בכלי, ואם עשה כן הרי עובר על לאו מן התורה³⁵, ואינו רשאי לתלוש הצמר בידו לעשות מקום לסכין דהוי עוקר דבר מגידולו ואף שהוא כלאחר יד שהרי דרכו בגזיזה ולא בתלישה מ"מ אסור מדרבנן³⁶ אלא מפנהו בידו ומושכו אילך ואילך באופן שאינו ודאי שיתלש, ולא בכלי דנראה כגזוז³⁷, ואם נתלש נתלש דהוי דבר שאינו מתכוין.

ולא יזיזנו ממקומו אלא ישאר שם מסובך עם שאר צמר הצואר.

ואם ה' צמר מסובך על הצואר שא"א לפנותו ואינו יכול לשחוט כך ולא ה' באפשרו מעי"ט מותר לעשות כן ביום טוב³⁸,

ובששוחט עז³⁹ ובשיער הדק שעל גבי העיזים⁴⁰ לכו"ע אסור למרוט את השיער הדק שעל גבי העיזים אלא אם צריך מפנהו אילך ואילך.

³³ וברמב"ם השמיטו ועיין משנה למלך שאולי סמך על מ"ש בפרק ג' מהלכות יום טוב הלכה ג' שכתב להא דר"ל ויו"ט ובכור שוין הם לענין זה והטו"ד סי' ש"ח הביא להא דר"ל ואילו בא"ח סי' תצ"ח השמיטו. אך בהר המוריה כתב שרמזו רבינו במש"כ "לעשות מקום לסכין" אבל בכלי אסור.

³⁴ שו"ע ונו"כ או"ח תצח יב

³⁵ חזו"א או"ח סי' קל"ג סק"א ועיין בלבוש שכתב "ואינו מצורך השחיטה שאפשר לשחיטה זולתה, ועוד שהרי זה היה אפשר לעשותו מערב יום טוב שלא היתה הבהמה מתקלקלת בכך".

³⁶ והיינו דלפי מסקנת הגמרא תלישה מקרי עקירה כלאחר יד וכן הוא ברא"ש שם ע"ש ומטעם זה דעת הרמב"ם להתיר לכתחלה בתלישה משום שמחת יו"ט עכ"פ מדרבנן אסור. (מ"ב שם ס"ק ס"ב ובה"ל שם ד"ה לתלוש הצמר)

³⁷ מעיקר הדין היה להתיר כיון שאינו מתכוין מלבד במסרק דהוי פס"ר עיין מג"א שם כג, ופמ"ג א"א שם

³⁸ מ"ב סה

³⁹ בה"ל שם סעי' יג ד"ה לא ימרוט

⁴⁰ דשם מקרי כלאחר יד וכאן דרכו בהכי והוי תולדת גזוז. וראיתי בפרי תואר יו"ד ש"ח שכתב בשם שעה"מ שהוכיח מסוגיא דחולין קל"ז ששער עיזים דינו כמו נוצות של עוף מפני שדרכו בתלישה ולא מקרי כלאחר ולפי מה שכתבו התוספות בשבת כ"ז ד"ה נוגה דשער לחוד ונוצה לחוד דנוצה הוא הדבר הדק שעל העיזים שממנו עושים בגדים. וע"ז אמרו בגמרא דאורחיה בתלישה כמו נוצת העוף ושערה הוא הגס שממנו עושים שקים וא"כ שער עיזים דינו כמו צמר בהמה ועכ"פ בנוצה הדק מוכח מגמרא דאורחיה בתלישה כמו כנף העוף וא"כ אפילו להרמב"ם דמיקל בצמר בהמה לתלוש במתכוין מטעם דתלישת הצמר הוא רק כלאחר יד ומשום שמחת יו"ט התירו כמ"ש בב"י עכ"פ כששוחט עז יש ליזהר מאוד שלא למרוט מן הצואר השער הדק שעל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בכורות

השוחט את העוף י"א⁴¹ שלא ימרוט את הנוצה כדי לעשות מקום לסכין והוא מלאכה מה"ת דעוף אורחי' בתלישה אבל מותר לפנותו בידו ולמשוך אילך ואילך. וי"א⁴² שמותר למרוט הנוצות.

ונהגו השוחטים עכשיו למרוט מפני שאומרים שא"א לשחוט בלא זה וסומכין על המקילין בזה ומ"מ בודאי אם אפשר לשחוט בלא מריטה רק שיפנה בידו יש להחמיר⁴³.

גבה ויש בזה איסור דאורייתא לדידיה וסברת הרמב"ן בטעם הראשון שהתיר בעוף מטעם דסוף של המלאכה הזו להיות נדחית ביו"ט שימרטנה אחר שחיטה לא שייך בזה דהא סופו להפשיט העור כולו. בה"ל שם
⁴¹ דמריטת נוצה הוא תולדה דגוזז דעוף דרכו במריטה ואע"ג שאחר השחיטה מותר למרוט הנוצה ואיסור גוזז שייך אף לאחר מיתה (וכדאיתא במ"ב ובה"ל סימן ש"מ ובחיי אדם כלל כא סעי' ב) לא אמרינן מה לי מחיים מה לי לאחר השחיטה דלאחר שחיטה שאני שביון שבבר הותרה בשחיטה לאכול וא"א לאוכלה בלי מריטת נוצה מותר למורטה כמו שמותר לצלותה ולבשלה וכן בבחמה מותר לאחר שחיטה להפשיט את עורה מטעם זה אע"ג דהפשט אב מלאכה הוא אבל בעוד שלא נשחטה כל מאי דעביד מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשות מאתמול הוא ואסור (מ"ב שם ס"ק סו בשם הרא"ש)

⁴² הפרי חדש שם כתב בשם הר"ן דנוהגין להקל בדעת רמב"ן, כיון שסופו של י"ט לידחות אצל מלאכה זו, שהרי הנוצה עתידה ליתלש משום אוכל נפש, (וכנ"ל בהערה הקודמת) מה לי מחיים או לאחר מיתה, דגם לאחר שחיטה הוי אב מלאכה, ועוד דקיי"ל כר"ש דמלאכה שאין צריך לגופה פטור, הלכך משום שמחת יו"ט, מותר לכתחלה. (חיי אדם כלל פט סעי' ג)

⁴³ מ"ב שם סח וכ"כ בחזו"א שראוי למרוט מעי"ט (או"ח סי' קל"ג סק"א) אבל אחר השחיטה יכול למרוט (סקס"ו)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLI7K9ciPjB873YPB8kBu>

